

דבר תורה לפרשת דברים - מאת הרב חגי לונדין

היום בו כבתה השמש

השבת, שבת חזון, היא שבת בה אנו מכינים עצמנו לקראת ט באב. חורבן בית המקדש אינו רק אסון מקומי של הרס בית כנסת מפואר. יום חורבן בית המקדש מציין ביהדות את היום שבו השתנה העולם; היום שבו כבתה השמש.

בימי בית המקדש הראשון החיים והקדושה התחברו באופן טבעי והיה ניתן "לזרום" בעולם הארצי ללא חשש. בימי המלך שלמה, הנחשבים כ"תור הזהב" של ימי הבית הראשון, אנו מוצאים בתנ"ך תיאורים של עוצמות חיים מפליאות: "וַיְהִי לֶחֶם-שְׁלֵמָה לְיוֹם אֶחָד שְׁלֹשִׁים כֹּר סֵלֶת וְשִׁשִּׁים כֹּר קֶמַח" (מלכים א ה, ב); "כִּסְף לֹא נִחְשָׁב בְּיָמָיו שְׁלֵמָה לְמֵאוֹמָה" (שם י, כא). התיאורים הנם תיאורי עוצמות ארציות אדירות: צבא, כלכלה, אמנות ואסתטיקה; פרקים שלמים מוקדשים לפרטי הפרטים של אדריכלות הפאר של בית המלכות ובית המקדש, צבא שלמה, סוחריו ואורוותיו. המשפט המאפיין הנו: "וַיְהוּדָה וַיִּשְׂרָאֵל רַבִּים כָּחֹל אֲשֶׁר עַל הַיָּם לָרֹב אֲכָלִים וְשִׁתִּים ... כָּחֹל אֲשֶׁר עַל הַיָּם לָרֹב אֲכָלִים וְשִׁתִּים וְשִׁמְחִים" (שם ד, כ). הקודש מופיע בחול - והחול מבטא את הקודש.

אולם כל זאת נפסק בחורבן בית ראשון. בעת החורבן נוצרת "חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמיים" (ברכות לב, ב), "מיום שחרב בית המקדש - אין יום שאין בו קללה, ולא ירד הטל לברכה, וניטל טעם הפירות" (סוטה מח, א). במילים אחרות, החיים מאבדים את חיוניותם. אנו נכנסים לעידן שבו יש מלחמה מתמדת בין החול לבין הקודש, בין החומר לבין הרוח; מלחמה הנמשכת עד היום. העולם הרוחני, שבזמן בית המקדש היה מוחשי והופיע באופן משולב עם המערכות החומריות, הפך למעורפל ומסופק, ואילו המציאות הפיזית נתפסת כממשות הבלעדית.

מבט חודר מגלה לנו כי כל הצרות המצויות בעולם, המאבק בין הכוחות השונים המביא בסופו של דבר למלחמות, מתחים ומשברים בכל המישורים - הפרטיים והציבוריים - הכול נובע בסופו של דבר מחוסר האיזון בין העולם הרוחני לעולם החומרי, איזון שהופר מאז חורבן בית המקדש.

יום ט' באב הוא באמת היום העצוב ביותר בשנה. יום שבו לא אוכלים, לא שותים ונוהגים שאר דיני אבלות. חכמים אף אסרו ללמוד בתשעה באב דברי תורה שאינם קשורים ישירות לנושא החורבן (וזאת מתוך הנחה שדברי תורה בנושאים אחרים כן משמחים אותנו). בתשעה באב אפילו לא מתפללים יותר מדי. המטרה היא אחת - לחשוב ולהפנים כי העולם שבו אנו מצויים הוא עולם חסר. ברגע שנבין מה חסר לנו, יש גם סיכוי שנעלה על מסלול שישב את מה שאבד. ואבד הרבה.